

VALTIOVARAINMINISTERIÖ

Budjettiosasto
Budjettineuvos
Juha Halonen

Muistio

13.12.2022

VALTIONEUVOSTON ASETUS VALTION TALOUSARVIOSTA ANNETUN VALTIONEUVOSTON ASETUKSEN (1243/1992) MUUTTAMISESTA**Asetusehdotuksen pääasiallinen sisältö**

Valtion talousarviosta annettuun valtioneuvoston asetukseen (1243/1992; jäljempänä talousarvioasetus) tehtäisiin kolme muutosta. Muutoksista kaksi liittyy kilpailulain (948/2011) 30 d §:n (659/2021) säännöksiin velvollisuudesta pitää erillisestä kirjanpitoa kilpailutilanteessa markkinoilla tapahtuvasta taloudellisesta toiminnasta sekä velvollisuudesta esittää em. toiminnasta tilinpäätöksen liitetiedoissa tuloslaskelma ja kuvaus kustannuslaskennan periaatteista. Kolmas muutos liittyy valtion rahoituslaskelman laatimisen yhteydessä tapahtuvien valtion sisäisten tapahtumien eliminointien käsittelyyn ja esittämiseen rahoituslaskelmalla.

Talousarviolainsäädäntöön nähden kilpailulaki on erityislaki, jonka säännökset ohittavat talousarviolainsäädännön säännökset. Täten valtion kirjanpito- ja muilla yksiköillä on ollut jo kilpailulain 30 d §:n voimaantulosta asti velvollisuus järjestää erilliskirjanpito kilpailutilanteessa markkinoilla tapahtuvasta taloudellisesta toiminnastaan ja esittää siitä säännöksen edellyttämä tuloslaskelma ja kustannuslaskennan kuvaus tilinpäätöksessään.

Valtiontalouden tarkastusvirasto (VTV) on suorittanut laillisuustarkastuksen kilpailulain toimeenpanosta valtiolla ja suosittanut tarkastuskertomuksessaan 4/2021 valtiovarainministeriötä ohjeistamaan kirjanpitoyksiköitä esittämään kilpailullisen toiminnan tuloslaskelman tilinpäätökseen sisältyvänä liitetietona.

Asetusehdotuksen tavoitteena olisi selkeyttää tilannetta ottamalla talousarvioasetukseen informatiivinen säännös velvollisuudesta pitää erillistä kirjanpitoa kilpailutilanteessa markkinoilla tapahtuvasta taloudellisesta toiminnasta sekä esittää siitä tuloslaskelma ja laskelman pohjana olevat kustannuslaskennan periaatteet tilinpäätöksen liitetiedoissa.

Muutos selkeyttäisi ja yhdenmukaistaisi kirjanpitoyksiköiden tilinpäätösraportointia ja parantaisi osaltaan oikeiden ja riittävien tietojen antamista kilpailutilanteessa markkinoilla tapahtuneesta taloudellisesta toiminnasta.

Talousarvioasetuksen muutoksen perusteella lisäksi tarkennettaisiin valtiovarainministeriön määräystä (VM/23/00.00.00/2016: kaavamääräys) kirjanpitoyksikön tilinpäätöksen kaavoista ja liitteenä ilmoitettavista tiedoista kilpailullisen toiminnan tuloslaskelman osalta.

1 Johdanto*1.1 Kirjanpitoyksiköiden kirjanpito ja tilinpäätös*

Valtion talousarviosta annetun lain (423/1988) 12 a §:n (1096/2009) mukaan valtio on talousarviotaloudestaan kirjanpitovelvollinen, joka jakautuu kirjanpitoyksiköihin. Kirjanpitoyksiköitä ovat tasavallan presidentin kanslia, ministeriöt sekä toiminnallisesti ja taloudellisesti tarkoituksenmukaisena kokonaisuutena virastot, laitokset ja muut toimielimet. Kirjanpitoyksikön muodostamisesta määrää valtiovarainministeriö asianomaista ministeriötä kuultuaan.

Talousarviolain 12 b §:n (1053/2016) mukaan kirjanpitoyksiköt vastaavat kirjanpidostaan ja tilinpäätöksestään sekä laativat 21 §:ssä tarkoitetun viraston tai laitoksen toimintakertomuksen.

Talousarvioasetuksessa (1243/1992) säädetään tarkemmin kirjanpitoyksiköiden kirjanpidosta ja tilinpäätöksestä. Asetuksen 6 luvussa säädetään kirjanpidon yleisistä säännöksistä ja 8 luvussa kirjanpitoyksikön tilinpäätöksestä.

Talousarvioasetuksen 6 luvun 41 §:n 1 momentin (600/1997) mukaan valtion kirjanpitoon kuuluvat virastojen ja laitosten kirjanpito, talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen kirjanpito sekä valtion keskuskirjanpito. Pykälän 2 momentin (1786/2009) mukaan virastojen ja laitosten kirjanpito sekä valtion keskuskirjanpito muodostuvat liikekirjanpidosta ja talousarviokirjanpidosta. Talousarvion ulkopuolella olevan valtion rahaston kirjanpito on liikekirjanpitoa.

Talousarvioasetuksen 8 luvun 61 §:n (1786/2009) mukaan kirjanpitoyksikköjen tilinpäätökset on laadittava yhtenäisellä tavalla. Asetuksen 63 §:ssä (1786/2009) säädetään tarkemmin kirjanpitoyksiköiden tilinpäätöksen sisällöstä sekä 66 h §:ssä (254/2004) kirjanpitoyksikön tilinpäätöksen liitteenä esitettävistä tiedoista.

Talousarvioasetuksen 61 §:n 2 momentin mukaan talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen tilinpäätöksessä noudatetaan soveltuvin osin talousarvioasetuksen säännöksiä kirjanpitoyksikköjen tilinpäätöksestä, jollei muualla ole toisin säädetty.

1.2 Kilpailutilanteessa markkinoilla tapahtuva taloudellinen toiminta

Kilpailulain 30 d §:ssä säädetään, että jos valtio taikka valtion määräysvaltaan kuuluva yksikkö harjoittaa kilpailutilanteessa markkinoilla tapahtuvaa taloudellista toimintaa, tästä toiminnasta on pidettävä erillistä kirjanpitoa siten, että siinä on

- 1) johdonmukaisesti sovellettujen ja objektiivisesti perusteltavien kustannuslaskennan periaatteiden mukaisesti eriteltynä ja kohdistettuna kaikki toimintokohtaiset tulot ja menot; sekä
- 2) lisätietona selkeä kuvaus 1 kohdassa tarkoitetun kustannuslaskennan periaatteista.

Toiminnan tuotot ja kulut tulee esittää tilikausikohtaisena tuloslaskelmana, jonka tulee olla johdettavissa 1 momentissa tarkoitetun toimijan kirjanpidosta ja joka on laadittava kirjanpitolain tai kyseiseen toimijaan sovellettavien muiden kirjanpitosäännösten mukaisesti.

Tuloslaskelma lisätietoineen on julkinen ja se tulee esittää tilinpäätökseen sisältyvänä liitetietona.

Kilpailu- ja kuluttajavirasto valvoo 1 ja 2 momentissa säädettyjen velvoitteiden noudattamista. Jos valtio tai valtion määräysvaltaan kuuluva yksikkö laiminlyö 1 tai 2 momentissa

säädettyjen velvoitteiden noudattamisen, Kilpailu- ja kuluttajavirasto voi sakon uhalla velvoittaa valtion toimittamaan erillisen kirjanpidon, tuloslaskelman, tilinpäätöksen sekä kuvauksen kustannuslaskennan periaatteista määräämässään ajassa. Uhkasakon asettamiseen ja maksettavaksi tuomitsemiseen sovelletaan 46 §:ää.

Kilpailulain 30 d §:n 5 momentin mukaan pykälän 1–4 momentissa säädettyä ei sovelleta, jos valtion tai valtion määräysvaltaan kuuluvan yksikön kilpailutilanteessa markkinoilla tapahtuvan taloudellisen toiminnan liikevaihto on alle 40 000 euroa vuodessa. Valtion virastot ja laitokset eivät ole valtion määräysvallassa olevia yksiköitä, joten kilpailulain mukaan valtio tulkitaan yhdeksi toimijaksi. Lisäksi valtiolla kokonaisuutena 40 000 euron raja ylittyy. Valtiolla kilpailutilanteessa markkinoilla tapahtuvan taloudellisen toiminnan kirjanpidon eriyttäminen on kirjanpitoyksikön vastuulla. Kirjanpitoyksiköiden on siten aina esitettävä tilinpäätöksessään kilpailutilanteessa markkinoilla tapahtuvasta toiminnastaan, jos sitä on, tuloslaskelma ja kuvaus kustannuslaskennan periaatteista. Mikäli kirjanpitoyksikkö koostuu useammasta kuin yhdestä itsenäisestä virastosta, laitoksesta tai muusta yksiköstä, on kirjanpitoyksikkökohtaisen tuloslaskelman ja kustannuslaskennan periaatteiden kuvauksen lisäksi esitettävä myös virasto-, laitos- ja yksikkökohtaiset tuloslaskelmat ja kustannuslaskennan periaatteiden kuvaukset.

Hallituksen esityksen perusteluissa kilpailulain 30 d §:n säännösten osalta tarkennetaan, että tarkoitettu kirjanpidon eriyttäminen tulisi tehdä yksikkökohtaisesti. Tällä tarkoitetaan sitä, valtion sekä niiden määräysvaltaan kuuluvan yksikön tulee eriyttää kirjanpitonsa pykälässä tarkoitettulla tavalla jokaisen kilpailutilanteessa markkinoilla tapahtuvaa taloudellista toimintaa harjoittavan yksikkönsä osalta erikseen. Tällaisena yksikkönä pidettäisiin sen oikeudellisesta tai organisaatorakenteesta riippumatta mitä tahansa julkisyhteisön tai sen määräysvallassa olevan yksikön markkinoilla tapahtuvaa taloudellista toimintaa harjoittavaa osaa, jollaisia voisivat olla erilaiset julkisyhteisöjen toiminnassaan käyttämät toiminnan organisoinnin muodot, kuten kirjanpitoyksiköt, taseyksiköt ja tulosityksiköt. Kunkin edellä tarkoitettun yksikön tulisi siten eriyttää kilpailutilanteessa markkinoilla tapahtuva toimintansa muusta toiminnastaan. Kilpailulain 30 d §:n perusteluissa todetaan, että jos edellä pykälän 1 momentissa tarkoitettulla yksiköllä ei itsellään olisi tilinpäätöksen laatimisvelvollisuutta, tulisi edellä pykälän 2 momentissa tarkoitettu tuloslaskelma esittää sen organisaation tilinpäätöksen liitetietona, jonka osa edellä pykälän 1 momentissa tarkoitettu yksikkö on.

Kilpailulain 30 d §:n tarkoituksena on markkinoiden kilpailullisuuden ja yritystoiminnan edellytysten turvaaminen tehostamalla kilpailunrajoitusten ja kilpailuneutraliteetin valvontaa.

2 Asetuksenantovaltuus

Valtion talousarviosta annetun lain 17 a §:n 3 momentin mukaan valtion tilinpäätöksen laadinnasta ja sisällöstä voidaan antaa tarkempia säännöksiä valtioneuvoston asetuksella. Lain 26 §:n mukaan tarkemmat säännökset lain toimeenpanosta annetaan asetuksella. Asetuksella voidaan säätää valtion tulo- ja menoarvioon, kirjanpitoon, tilinpäätökseen sekä virastojen ja laitosten sisäiseen valvontaan liittyvistä asioista, jollei niistä ole nimenomaisen säännöksen nojalla säädettävä lailla.

3 Nykytila ja ehdotetut muutokset

3.1 Valtion kirjanpito ja yleiset säännökset (41 §)

Nykytila

Talousarvioasetuksen 41 §, 41 a § ja 41 b § sisältävät kirjanpidon yleissäännöksiä mm. valtion organisatorisesta kirjanpitokokonaisuudesta, käytettävistä kirjanpidoista ja yhtenäisyydestä.

Talousarvioasetuksessa ei ole säädetty kilpailulain 30 d §:n edellyttämästä kirjanpidon eriyttämisestä kilpailutilanteessa markkinoilla tapahtuvan taloudellisen toiminnan osalta. Talousarviolainsäädäntöön nähden kilpailulaki on erityislaki, jonka säännökset ohittavat talousarviolainsäädännön säännökset. Täten valtion kirjanpitoyksiköillä on ollut jo kilpailulain 30 d §:n voimaantulosta asti velvollisuus järjestää erilliskirjanpito kilpailutilanteessa markkinoilla tapahtuvasta taloudellisesta toiminnastaan ja esittää siitä säännöksen edellyttämä tuloslaskelma ja kustannuslaskennan kuvaus tilinpäätöksessään.

Talousarviolain 24 c §:n (1216/2003) mukaan Valtiokonttori voi antaa määräyksiä virastojen, laitosten ja talousarvion ulkopuolella olevien valtion rahastojen kirjanpidon, maksuliikkeen ja laskentatoimen hoidon, tilinpäätöksen laadinnan sekä muiden taloushallinnon toimintojen ja menettelytapojen yksityiskohdista. Valtiokonttori on antanut 17.12.2020 määräyksen Maksullisen toiminnan kustannusvastaavuuslaskelman sekä tuloslaskelman laatimisesta (VK/54895/00.00.01.06.00/2020). Valtiokonttori on määrännyt kirjanpitoyksiköjä eriyttämään markkinoilla kilpailutilanteessa tapahtuvan taloudellisen toiminnan kirjanpidon ja esittämään toiminnasta tuloslaskelman ja kuvauksen kustannuslaskennan periaatteista.

Ehdotettavat muutokset

Talousarvioasetuksen 41 §:än esitetään lisättäväksi uusi informatiivinen 5 momentti, jonka mukaan

Velvollisuudesta pitää erillistä kirjanpitoa kilpailutilanteessa markkinoilla tapahtuvasta taloudellisesta toiminnasta säädetään kilpailulain (948/2011) 30 d §:ssä.

Lisäyksellä varmistettaisiin, että talousarvioasetukseen sisältyisi kattavasti valtion ja kirjanpitoyksiköiden kirjanpitoa koskevat säännökset.

3.2 Kirjanpitoyksikön tilinpäätöksen liitteet (66 h §)

Nykytila

Kilpailulain 30 d §:n 2 momentin mukaan kilpailullisen toiminnan tuloslaskelma tulee esittää kirjanpitolain tai kyseiseen toimijaan sovellettavien muiden kirjanpitosäännösten mukaisesti, valtiolla talousarviolainsäädännön mukaisesti.

Talousarvioasetuksen 65 §:n mukaan kirjanpitoyksikön tilinpäätökseen kuuluu toimintakertomus. Pykälän 1 momentin 2 kohdan mukaan toimintakertomuksen tulee sisältää toiminnan taloudellisuutta ja tuottavuutta, maksullisen toiminnan tulosta ja kannattavuutta ja yhteisrahoitteen toiminnan kustannusvastaavuutta sekä niiden kehitystä koskevat tärkeimmät tiedot (*toiminnallisen tehokkuuden tiedot*). Valtiokonttori on talousarviolain 24 c §:n nojalla määrännyt, että kilpailullisen toiminnan tuloslaskelma ja selvitys käytetyistä kustannuslaskennan periaatteista esitetään varainhoitovuoden toimintakertomuksessa.

Kirjanpitoyksiköt ovat talousarviovuotta 2020 ja 2021 koskevissa toimintakertomuksissaan esittäneet kilpailullisen toiminnan tuloslaskelman ja selvityksen kustannuslaskennan periaatteista.

Ehdotettavat muutokset

Kilpailulain 30 d §:n 3 momentin mukaan tuloslaskelma lisätietoineen on julkinen ja se esitetään tilinpäätökseen sisältyvänä liitetietona toimintoja koskevan informaation tulkinna ja tarkastuksen helpottamiseksi.

Talousarvioasetuksen kirjanpitoyksikön tilinpäätöksen liitteitä koskevaan 66 h §:n 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 14 a kohta seuraavasti:

14 a) kilpailulain (948/2011) 30 d §:n 2 momentissa säädetyn mukainen tuloslaskelma kilpailutilanteessa markkinoilla tapahtuneesta taloudellisesta toiminnasta sekä mainitun pykälän 1 momentin 2 kohdan mukainen kuvaus kustannuslaskennan periaatteista;

Muutos selkeyttäisi ja yhdenmukaistaisi kirjanpitoyksiköiden tilinpäätösraportointia ja parantaisi osaltaan oikeiden ja riittävien tietojen antamista kilpailutilanteessa markkinoilla tapahtuneesta taloudellisesta toiminnasta. Lisäksi se parantaisi laskelman löydettävyyttä ja helpottaisi tarkastettavuutta.

Valtiontalouden tarkastusvirasto on tarkastuskertomuksessaan Kilpailulain toimeenpano 4/2021 suosittelut, että valtiovarainministeriö ohjeistaa kirjanpitoyksiköitä jatkossa esittämään kilpailullisen toiminnan tuloslaskelman tilinpäätökseen sisältyvänä liitetietona.

Valtiovarainministeriön kaavamääräystä tarkennettaisiin tuloslaskelman ja kustannuslaskennan periaatteiden esittämiseksi tilinpäätöksen liitetietona. Lisäksi kaavamääräyksessä tarkennettaisiin esittämiskaavojen lisäksi, että kirjanpitoyksikkö esittäisi kirjanpitoyksikkökohtaisen laskelman lisäksi tarvittaessa virasto-, laitos- ja yksikkökohtaiset laskelmat.

Lisäksi Valtiokonttori kumoaisi voimassa olevan määräyksensä tuloslaskelman ja kustannuslaskennan periaatteiden esittämisestä toimintakertomuksessa. Valtiokonttori ohjeistaisi virastoja ja laitoksia talousarvioasetuksen ja kaavamääräyksen mukaiseen toteutukseen kirjanpidon eriyttämisessä sekä kilpailullisen toiminnan tuloslaskelman ja kustannuslaskennan periaatteiden esittämisessä.

3.3 Rahoituslaskelman eliminointien käsittely (67 §)

Nykytila

Talousarvioasetuksen 67 §:n 3 momentin mukaisesti valtion tuotto- ja kululaskelma sekä valtion tase ja rahoituslaskelma laaditaan kirjanpitoyksiköiden tilitetietoihin perustuvan valtion liikekirjanpidon pääkirjan perusteella valtiovarainministeriön vahvistamien tuotto- ja kululaskelman, taseen ja rahoituslaskelman kaavojen mukaan. Valtion tilinpäätöksessä kirjanpitoyksiköiden välisten tuottojen ja kulujen sekä saamisten ja velkojen vaikutus eliminoidaan ottaen huomioon asian olennaisuus. Eliminoidtavat tuotot ja kulut sekä saamiset ja velat vähennetään siltä tuotto- ja kululaskelman tai taseen riviltä, johon erä kuuluu. Valtiokonttori laatii eliminointilaskelman, joka osoittaa tehdyt eliminoinnit.

Talousarvioasetuksessa ei ole säädetty valtion rahoituslaskelman eliminoinneista.

Ehdotettavat muutokset

Talousarvioasetuksen 67 §:n 3 momentin mukaisesti eliminointeihin ehdotetaan lisättävä myös rahoituslaskelma.

Valtion tuotto- ja kululaskelma sekä valtion tase ja rahoituslaskelma laaditaan kirjanpito-yksikköjen tilitietoihin perustuvan valtion liikekirjanpidon pääkirjan perusteella valtiovarainministeriön vahvistamien tuotto- ja kululaskelman, taseen ja rahoituslaskelman kaavojen mukaan. Valtion tilinpäätöksessä kirjanpitoyksiköiden välisten tuottojen ja kulujen, saamisten ja velkojen sekä rahoitustapahtumien vaikutus eliminoidaan ottaen huomioon asian olennaisuus. Eliminoitavat tuotot ja kulut, saamiset ja velat sekä rahoitustapahtumat vähennetään siltä tuotto- ja kululaskelman, taseen tai rahoituslaskelman riviltä, johon erä kuuluu. Valtiokonttori laatii eliminointilaskelman, joka osoittaa tehdyt eliminoinnit.

Talousarvioletalous on yksi kirjanpitovelvollinen, joten kirjanpitoyksiköiden väliset tapahtumat tulisi eliminoida myös valtion rahoituslaskelmassa. Laajentamalla tuotto- ja kululaskelmalla ja taseessa käytettäviä eliminointimenettelyjä rahoituslaskelmalle, voitaisiin yhdenmukaistaa raportointia ja parantaa oikeiden ja riittävien tietojen antamista yhtenä kirjanpitovelvollisena.

4 Muutosten vaikutukset

Asetusmuutosten tavoitteena on selkeyttää ja yhdenmukaistaa tilinpäätösraportointia ja parantaa oikeiden ja riittävien tietojen antamista, kun talousarvioasetukseen olisi sisällytetty kattavasti valtion ja kirjanpitoyksiköiden kirjanpitoa ja tilinpäätöksen rakennetta koskevat säännökset. Asetusmuutoksilla ei arvioida olevan merkittäviä taloudellisia vaikutuksia, mutta asetuserämuutosten arvioidaan lisäävän jonkin verran valtion virastojen ja laitosten hallinnollista taakkaa erityisesti niissä virastoissa ja laitoksissa, joissa kilpailutilanteessa markkinoilla tapahtuvan taloudellisen toiminnan liikevaihto on vähäinen.

5 Asian valmistelu

Asetusehdotus on valmisteltu valtiovarainministeriössä virkatyönä. Valmistelussa on käyty asiaa läpi tarkemmin Kilpailu- ja kuluttajaviraston sekä Valtiokonttorin kanssa.

Asetusluonnoksesta koskien kirjanpidon eriyttämistä kilpailulain 30 d §:n mukaan pyydettiin lausunnot eduskunnalta, tasavallan presidentin kanslialta, valtioneuvoston kanslialta, ministeriöiltä, Valtiontalouden tarkastusvirastolta, Kilpailu- ja kuluttajavirastolta, Valtiokonttorilta, Valtion talous- ja henkilöstöhallinnon palvelukeskukselta ja valtiovarainministeriön valtionvarain controller -toiminnoilta. Ministeriöitä pyydettiin kokoamaan tarvittavat hallinnonalansa virastojen ja laitosten sekä talousarvion ulkopuolisten valtion rahastojen lausunnot omaan lausuntoonsa.

Tasavallan presidentin kanslia, sisäministeriö, valtiovarainministeriö sekä maa- ja metsätalousministeriö ilmoittivat, ettei heillä ole asiaan lausuttavaa. Valtiontalouden tarkastusvirasto ja Valtiokonttori suhtautuivat lausuntokierroksella olleeseen esitykseen myönteisesti ja kannattivat esitettyjä muutoksia. Valtiokonttori toi lausunnossaan esiin tarpeen muuttaa myös annettuja määräyksiä ja ohjeistuksia asian suhteen. Kilpailu- ja kuluttajavirasto toi lausunnossaan esiin, että kilpailulain hallituksen esityksen mukaan sellaisena yksikkönä, jonka osalta kilpailutilanteessa markkinoilla tapahtuvan taloudellisen toiminnan kirjanpito on erikseen eriytettävä, pidetään sen oikeudellisesta tai organisaatorakenteesta riippuen mitä tahansa julkisyhteisön tai sen määräysvallassa yksikön markkinoilla tapahtuvaa taloudellista toimintaa harjoittavaa osaa. Eriyttämistä ei siten voida arvioida vain

kirjanpitoyksikötasolla. Lisäksi tarkastelussa voisi tulla eteen tilanteita, joissa kilpailullisen toiminnan pienimuotoisuuden arviointi kirjanpitoyksikkökohtaisen liikevaihdon perusteella ei vastaisi kilpailulaissa säädettyä. Oikeusministeriö kiinnitti lausunnossaan huomiota siihen, että pienimuotoisuuden arviointi virasto- ja laitoskohtaisesti saattaa johtaa epätarkoituksenmukaisiin laskelmiin.

Sosiaali- ja terveysministeriö sekä opetus- ja kulttuuriministeriö toivat esiin, ettei ehdoteissa muutoksissa otettu kantaa valtion sisäisen myynnin käsittelyyn. Sosiaali- ja terveysministeriö nosti lausunnossaan esiin, ettei kilpailutilanteessa markkinoilla tapahtuva taloudellinen toiminta ole käsitteenä yksiselitteinen ja esitetty vaatimus markkinakohtaisesta erittelystä ei vähentäisi monitulkintaisuutta. Markkinatilanne ei aina ole stabiili ja markkinoiden määrittely saattaisi olla haasteellista. Liikenne- ja viestintäministeriö nosti esiin riskin, että markkinakohtaiset laskelmat saattavat johtaa eri toimijoiden epätasa-arvoiseen kohteluun, jos vain julkisen sektorin toimijat olisivat velvollisia toimittamaan tietoja markkinakohtaisesta katteesta, sopimushinnoista ja kustannusrakenteesta. Opetus- ja kulttuuriministeriön lausunnossa nousi esiin myös laskelmien suuri määrä, jos monivirastoiset kirjanpitoyksiköt joutuisivat laatimaan laskelmat yksikkökohtaisten laskelmien lisäksi myös markkinakohtaisesti eriteltyinä. Liikenne- ja viestintäministeriö kiinnittää huomiota epäselvyyteen pitäisikö kuvaus kustannuslaskennan periaatteista laatia markkinakohtaisesti. Kilpailu- ja kuluttajavirasto katsoi, että ehdotettu säännös tuloslaskelmien esittämisestä yksikkökohtaisten laskelmien lisäksi markkinakohtaisesti edistäisi valtion yksiköiden harjoittaman taloudellisen toiminnan läpinäkyvyyttä kilpailulaissa säädettyä vähimmäistasoa paremmin.

Lausunnot on otettu osittain huomioon muutosehdotuksen jatkovalmistelussa. Asetusmuutoksilla ei muutettaisi kilpailutilanteessa markkinoilla tapahtuvan taloudellisen toiminnan käsitettä. Kilpailulain 30 d § ei edellytä markkinakohtaista erittelyä. Lausuntopalautteen pohjalta vaatimus kilpailutilanteessa markkinoilla tapahtuvan taloudellisen toiminnan markkinakohtaisesta erittelystä jätettiin muutosehdotuksesta pois. Lausuntopalautteen perusteella tarkennettiin, että valtion virastot ja laitokset eivät ole valtion määräysvallassa olevia yksiköitä, joten kilpailulain mukaan valtio tulkitaan yhdeksi toimijaksi, jolla kokonaisuutena 40 000 euron raja ylittyy. Kirjanpitoyksiköiden on siten aina esitettävä tilinpäätöksessään kilpailutilanteessa markkinoilla tapahtuvasta toiminnastaan, jos sitä on, tuloslaskelma ja kuvaus kustannuslaskennan periaatteista. Mikäli kirjanpitoyksikkö koostuu useammasta kuin yhdestä itsenäisestä virastosta, laitoksesta tai muusta yksiköstä, joilla on kilpailutilanteessa markkinoilla tapahtuvaa toimintaa, on kirjanpitoyksikkökohtaisen tuloslaskelman ja kustannuslaskennan periaatteiden kuvauksen lisäksi esitettävä myös virasto-, laitos- ja yksikkökohtaiset tuloslaskelmat ja kustannuslaskennan periaatteiden kuvaukset. Valtiovarainministeriö on varmistanut vielä joulukuussa 2022 Kilpailu- ja kuluttajaviraston asiantuntijoilta Kilpailulain tulkinnan virasto, laitos tai muun yksikön tuloslaskelman esittämisvelvollisuudesta.

Valtiokonttori on tuonut esiin muutosvaiheen hallinnollisen taakan, kun joulukuussa annettavaa asetusmuutosta sovellettaisiin jo vuoden 2022 tilinpäätökseen.

6 Voimaantulo

Muutosten ehdotetaan tulevan voimaan 15 joulukuuta 2022. Asetuksen 66 h §:n 14 a kohdalla sovellettaisiin ensimmäisen kerran varainhoitovuodelta 2022 laadittavaan kirjanpitoyksikön tilinpäätökseen. Asetuksen 67 §:n 3 momenttia sovellettaisiin ensimmäisen kerran varainhoitovuodelta 2022 laadittavaan valtion tilinpäätökseen.